

DEBATT

Kulturhistoria

Rigs redaktör har inbjudit till en debatt om kulturhistoria, i anslutning till att tidskriften lanserar sig, och alltid har lanserat sig, som kulturhistorisk. Jag har tagit hennes uppmaning ad notam.

Åren 1881 till 1882 utkämpades en strid om kulturhistoria i Sverige. August Strindberg hade givit ut de första häftena av "Svenska folket", avsett att bli en ny svensk historia, en kulturhistoria. I programförklaringen skrev han att historiker allt för mycket hade skrivit kungarnas historia, han ville istället skriva det lillas, det vardagligas historia. Strindberg fördömdes av en nästan enhällig historikerkår. Han var dock en del av en förändrad syn på historien. Omkring 1880 började Hans Hildebrand sitt storverk om medeltidens kulturhistoria; Artur Hazelius hade redan startat sin insamling av allmogens föremål t.ex. Striden om kulturhistorien, och nederlaget med den massiva kritiken mot Strindberg, kom att fördröja genombrottet för en folkligare historieskrivning med några årtionden.

Arvtagare i praktiken, om än inte formellt, blev folklivsforskningen, etnologin, som slog igenom efter förra sekelskiftet. Det är inte för inte som etnologernas facktidskrift *Rig* nämner sig "kulturhistorisk". Etnologernas gigantiska projekt var att utforska den materiella och andliga kulturen i dess helhet. Men kulturhistoria kan knappast definieras som den icke-politiska historien. Även det Eva Österberg kallar politisk kultur, strategier i kampen om makten, måste inbegripas i en vid definition.

Det särskiljande är således inte att kulturhistorien sysslar med det som statshistorikerna lämnat åt sidan. Jag menar att det särskiljande är det som Strindberg pekade ut: studiet av det lilla, det till synes obetydliga, det vardagliga. Det som är så vanligt att det inte syns. Kulturhistorien handlar då om det som Fernand Braudel betraktade som det djupaste och långsammaste tidsskiktet, vilket överlagrades av de snabbare skeendena i socialhistorien och de ännu snabbare i den politiska historien. Så betraktat blir kulturhistorien den djuphavsström som värmer eller kyler kontinenten,

jämfört med den politiska historiens stormar på vattnets yta som kan sänka enstaka skepp.

Kulturhistorien kan då förefalla vara till förväxling lik stora delar av den ekonomiska historien. En skillnad skulle till synes kunna vara att medan den ekonomiska historien inriktar sig på det dynamiska i den materiella kulturen kommer kulturhistorien som regel att inrikta sig mot det konstanta. Den klassiska etnologins fixering vid reliktområden skulle kunna vara ett exempel på denna skillnad. Men en teori eller ståndpunkt kan knappast karakterisera ett ämne, och om det gör det kommer ämnet att dö det syrefattigas död. Skillnaden mot ekonomisk historia ligger istället på ett annat plan – i att kulturhistoria är kombinationen av materiell och andlig kultur på det vardagliga nivå. Folkloristiken och forskningen om den materiella kulturen behöver varandra, och kan egentligen bara tillsammans skapa en fullödlig kulturhistoria.

Det "moderna projektet" inom dagens etnologi har sitt berättigande, men om det tillåts att totalt dominera kommer etnologin långsamt att omvandlas till en underavdelning av sociologin. Och därmed lämna bl.a. kulturhistorien, museivärlden, kulturlandskapet.

Den historiskt inriktade etnologin finns dock kvar och växer. Inger Lövkronas insiktsfulla undersökningar om förhållandet mellan män och kvinnor är ett exempel, Anders Perlinges pågående avhandlingsarbete om krediter i det äldre bondesamhället ett annat. Denna etnologins återvändande till historien kommer att innebära att den klassiska etnologins vedertagna uppfattningar, exempelvis om arbetsfördelningen mellan män och kvinnor, ifrågasätts. Endast genom att arbeta med de klassiska frågorna kommer man att kunna förändra svaren. Att överge den klassiska etnologin är att konservera dess myter och felslut i undervisning och populärframställning.

Sannolikt kommer kulturhistorien också gradvis att öka i betydelse, vilket innebär att andra ämnen, som arkeologi och historia, åt sig erövrar delar av denna tvärvetenskap. Detta ser jag enbart som en positiv utveckling, som breddar rekryteringsbasen för museerna och ökar antalet presumtiva skribenter i och läsare av *Rig*.

Janken Myrdal, Uppsala